

Makro Ekonomik ve Politik İstikrarsızlığın Ekonomik Performans Üzerine Etkisi: Latin Amerika Örneği

The Effects of Macroeconomic and Political Instability on Economic Performance: The Case of Latin America

F.Merve PARLAKYILDIZ¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Latin Amerika ülkeleri için 1999-2013 yılları arasındaki 15 yıllık dönemde enflasyon oranı, işsizlik oranı ve politik istikrarsızlık seviyesinin ekonomik performans üzerindeki etkisini analiz etmektir. Panel veri analizinin kullanıldığı çalışmada ulaşılan sonuçlar işsizlik oranı ve politik istikrarsızlık seviyesinin ekonomik performansını negatif etkilediğini ancak enflasyon oranının ekonomik performans üzerinde hiçbir etkisi olmadığını ifade etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Enflasyon, işsizlik, politik istikrarsızlık, panel veri analizi

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze the impact of inflation rate, unemployment rate and political instability level on economic performance in the 15-year period from 1999 to 2013 for Latin American countries. Using panel data analysis, the results indicate that unemployment rate and political instability level negatively affect economic performance, but inflation rate has no impact on the economic performance.

Keywords: Inflation, unemployment, political instability, panel data analysis.

¹ Araş.Gör., Çukurova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, mparlakyildiz@cu.edu.tr

1.Giriş

Ekonomik performans kavramı, ülkelerin gelişmişlik seviyesini yansıtan bir kavramdır. Ancak ekonomik performansı etkileyen değişkenlerin neler olduğuna dair literatürde bir uzlaşma söz konusu değildir (Beşkaya & Manan, 2009). Gelişmekte olan ülkeler için özellikle önem arz eden ekonomik performansa etki eden birçok değişken söz konusudur. Bu değişkenlerden özellikle makro ekonomik ve politik değişkenler ön plana çıkmaktadır. Makro ekonomik ve politik değişkenlerdeki istikrarsızlık, ekonomik performansa da etki etmektedir.

Makro ekonomik istikrarsızlık göstergeleri olarak, konuya ilişkin literatürde birçok farklı değişkenin kullanıldığı gözlenmektedir. İşsizlik, enflasyon, büyüme hızı, faiz oranları, dış ticaret açığı bu göstergelerden bazılarıdır (Güran & Tosun, 2005). Özellikle OECD'nin büyüme elması (magic diamond) diye nitelendirdiği ve ülkelerin ekonomik performansını yansıtan yaklaşım, ilgili literatürde sıklıkla kullanılmaktadır (Moesen & Cherchye, 1998). Bu yaklaşıma göre işsizlik oranı, enflasyon oranı, büyüme oranı ve cari işlemler açığının GSYİH içindeki payı bir ekonominin performansını yansıtan en önemli değişkenlerdir (OECD Economic Outlook, 1987, 2015).

Bu çalışmada ise makro ekonomik istikrarsızlık göstergesi olarak, verilerin mevcudiyet durumuna göre yalnızca işsizlik ve enflasyon oranları tercih edilmiştir. İşsizlik ve enflasyon oranlarının yüksek olmasının ekonomik performansı negatif etkilediği bilinmektedir (Bittencourt, 2010; Muscatelli & Tirelli, 2001). Ülkelerin ekonomik performansını etkileyen bir diğer önemli unsur ise politik istikrardır. Politik istikrarın söz konusu olmadığı ülkelerde, başka bir ifadeyle politik istikrarsızlık yaşayan ülkelerde oluşan belirsizlik yatırım, üretim ve istihdam gibi birçok ekonomik karar alma sürecini sektöre uğratmaktadır (Karahana & Karagöl, 2014). Bu nedenle bu üç değişkenin gelişmekte olan ülke ekonomileri üzerindeki etkisi yadsınamaz.

Bu çalışmada tercih edilen ülkeler Latin Amerika ülkeleridir. Latin Amerika ülkeleri Dünya Bankası (WB, 2015a) ülke gruplamasına göre gelişmekte olan ülkeler kategorisindedir. Politik istikrarsızlığın çok sık yaşandığı, aynı zamanda yüksek enflasyon ve işsizlik oranlarının söz konusu olduğu bu ülkelerde ekonomik performansın nasıl etkilendiğinin belirlenmesi çalışmanın esas konusunu oluşturmaktadır. Bu amaçla 1999-2013 yılları arasındaki 15 yıllık dönem panel veri analizi ile incelenmiştir. Çalışmada öncelikle işsizlik ve enflasyon oranları ile politik istikrarsızlığın ekonomik performans üzerindeki etkisine ilişkin literatür incelemesine yer verilmekte, sonrasında panel veri analizine ilişkin metodolojik bilgilere değinilmektedir. Model ve veri setinin tanımlanmasının ardından, elde edilen ampirik bulguların yorumlanması ile çalışma sonlanmaktadır.

2.Literatür İncelemesi

Enflasyon oranı, işsizlik oranı ve politik istikrarsızlık seviyesinin ekonomik performans ya da ekonomik büyüme üzerine etkilerinin araştırıldığı çalışmaların çoğunluğunda bu

değişkenlerin negatif etkileri üzerine vurgu yapılmaktadır. Ancak literatürde farklı etkilerin olduğunu belirten çalışmalar da mevcuttur.

Alesina vd. (1996), 1950-1982 yılları arasında 113 ülkeyi inceledikleri çalışmada, OLS ve GLS yöntemlerinin kullanmışlardır ve politik istikrarsızlığın ekonomik büyümeyi önemli ölçüde negatif etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Asteriou ve Price (2001), 1961-1997 yılları arasında politik istikrarsızlığın İngiltere'nin ekonomik büyüme oranları üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Politik istikrarsızlık ve ekonomik büyüme arasında güçlü bir ilişki olduğunu savunan yazarlar, bu ilişkinin negatif olduğunu vurgulamışlardır.

Balck vd. (2001), ABD'deki 48 eyalet için yaptıkları çalışmalarında iki farklı periyot ele almışlardır. 1963-1989 ve 1989-1994 periyotlarının incelendiği çalışmada, hem yatay kesit hem de panel veri analizi kullanılmıştır. Yazarlar, 1980'li yıllarda enflasyon ve ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğunu, 1960'lı ve 1970'li yıllarda ise enflasyon ve ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Muscatelli ve Tirelli (2001), işsizlik ve ekonomik büyüme ilişkisini OECD ülkeleri için incelemişlerdir. Yapısal zaman serisi ve VAR analizlerini kullanan yazarlar, 1955-1990 dönemini ele almışlardır. Ele alınan dönemde OECD ülkeleri için işsizlik ve ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Berber ve Artan (2004), enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisini analiz etmişlerdir. Zaman serisi analizini kullanan yazarlar, 1987-2003 yılları arasında Türkiye'de enflasyon oranlarının ekonomik performansı ve büyümeyi azalttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bittencourt (2010), çalışmasında panel veri analizi ile 1970-2007 yılları arasında dört Latin Amerika ülkesini (Arjantin, Bolivya, Brezilya, Peru) incelemiştir. Bu ülkelerin yüksek enflasyon oranları nedeniyle zayıf makro ekonomik performansa sahip olduğunu ifade eden yazar, enflasyonun incelenen ülkeler için ekonomik büyüme üzerinde negatif etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Şanlısoy ve Kök (2010), zaman serisi analizi kullandıkları çalışmalarında 1987-2006 yılları arasında Türkiye'de politik istikrarsızlık ve ekonomik büyüme ilişkisini araştırmışlardır. Yazarların ulaştığı temel sonuç, incelenen dönemde politik istikrarsızlığın ekonomik büyümeyi azalttığı yönündedir.

Arslan (2011), çalışmasında politik istikrarsızlık ve ekonomik performans arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 1987-2007 yılları arasında Türkiye'yi ele alan yazar, eşbütünleşme testi ve hata düzeltme modeli kullanmıştır. Yazar, politik istikrarsızlık ve ekonomik performans arasında uzun dönemli bir ilişki olduğu ve ekonomik performanstan politik istikrarsızlığa doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Gür ve Akbulut (2012), politik istikrarın ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Yazarlar, 19 gelişmekte olan ülkeyi 1986-2003 yılları arasında

incelemişlerdir. Panel veri analizinin kullanıldığı çalışmada, politik istikrarın ekonomik performans ve büyüme üzerinde pozitif etkisi olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, incelenen Latin Amerika ülkeleri için panel veri analizi çerçevesinde elde edilen birim etki katsayılarının negatif olduğu gözlenmiştir. Bu durum Latin Amerika ülkeleri için politik unsurların ekonomik performans üzerinde negatif etkisi olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

Kanca (2012), Türkiye için 1970-2010 yılları arasında işsizlik ve ekonomik büyüme ilişkisini analiz etmiştir. Granger nedensellik ve eşbütünleşme testlerini kullanan yazar, ekonomik büyümeden işsizliğe doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulmuştur. Bu nedenle işsizlik oranlarının ekonomik büyüme üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Das ve Loxley (2015), çalışmalarında 1971-2010 yılları arasında Asya, Latin Amerika ve Karayipler ve Sahra-altı Afrika ülkelerinden oluşan 54 gelişmekte olan ülkeyi incelemişlerdir. Yazarlar, belirli bir enflasyon oranı seviyesine kadar enflasyon ve ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

3. Metodoloji

Bu çalışmada tercih edilen ekonometrik yöntem panel veri analizidir. Panel verisi zaman serisi ve yatay kesit verilerinin birleştirilmesinden oluşur (Gujarati & Porter, 2009, s.591). Bu çerçevede panel verisi bireyler, hane halkları, firmalar, ülkeler gibi farklı örnek birimlerine ilişkin belirli bir zaman dilimindeki gözlemleri içerir (Hill, Griffiths & Lim, 2011, s.538). Genel bir panel veri modeli denklem 1'deki gibi ifade edilebilir:

$$Y_{it} = \alpha + \beta_1 X_{1it} + \beta_2 X_{2it} + \dots + \beta_k X_{kit} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$\varepsilon_{it} = \mu_i + \lambda_t + v_{it} \quad (2)$$

$$i = 1, \dots, N; t = 1, \dots, T$$

Denklem 1'de Y bağımlı değişkeni, X_k bağımsız değişkenleri, α sabit terimi, β katsayıları ise eğim parametrelerini göstermektedir. i altsimgesi hane halkları, firmalar, ülkeler gibi birimleri; t altsimgesi ise gün, ay ya da yıl gibi zaman dilimini ifade etmektedir. Başka bir deyişle i altsimgesi panel verisinin yatay kesit boyutunu, t altsimgesi panel verisinin zaman boyutunu belirtmektedir. Denklem 2 ise μ_i gözlenemeyen birim etkilerinden, λ_t gözlenemeyen zaman etkilerinden ve v_{it} stokastik hata teriminden oluşmaktadır. Gözlenemeyen birim etkiler, eğer birimler bireylerden oluşuyorsa cinsiyet, yetenek, tecrübe, eğitim, kişilik özellikleri; eğer birimler firmalardan oluşuyorsa yönetici özellikleri, yönetim kalitesi; eğer birimler ülkelerden oluşuyorsa dil, din, ırk gibi birimlere özgü olan, birimden birime değişen ancak zamana göre değişmeyen ve regresyona dahil edilmeyen etkilerdir. Gözlenemeyen zaman etkileri ise ele alınan zaman dilimine özgü etkileri içeren, zamana göre değişen ancak birimlere göre değişmeyen ve regresyona dahil edilmeyen etkilerdir. Örneğin, üretimi

etkileyen grev yılları, petrol arzını ve fiyatını etkileyen ambargo dönemi gözlenemeyen zaman etkileridir (Baltagi, 2005, s.11-33).

Bir panel veri modelinin tahmininde kullanılan üç tahminci vardır. Bu tahminciler Havuzlandırılmış En Küçük Kareler (HEKK) Tahmincisi, Sabit Etkiler (SE) Tahmincisi ve Tesadüfi Etkiler (TE) Tahmincisi'dir. HEKK Tahmincisi, panel verisinin panel olma özelliğini göz ardı eden bir tahmin yöntemidir. Bir diğer ifadeyle örnek birimlerinin heterojen değil, homojen olduğu yani birim ve zaman etkilerinin olmadığı varsayımı altında tahmin söz konusudur (Asteriou & Hall, 2007, s.345). SE Tahmincisi, gözlenemeyen birim ve/veya zaman etkilerinin tahmin edilecek sabit birer parametre varsayıldığı bir tahmin yöntemidir (Baltagi, 2005, s.12). TE Tahmincisi, gözlenemeyen birim ve/veya zaman etkilerinin tahmin edilecek sabit birer parametre olmadıklarını, tesadüfi/rassal olarak belirlendiklerini ve tesadüfi birer parametre olduklarını varsaymaktadır (Asteriou & Hall, 2007, s.347).

Üç farklı tahminci ile tahmin edilen bir panel veri model için uygun tahmincinin seçimine yönelik testler mevcuttur. F Testi, HEKK ve SE Tahmincileri arasında tercih yapmak için kullanılan bir testtir. Breusch-Pagan LM Testi, HEKK ve TE Tahmincileri arasında tercih yapmak için kullanılan ve hata terimlerine ilişkin olan bir testtir (Greene, 2008, s.197-205). Hausman Testi ise, SE ve TE Tahmincileri arasında tercih yapmak için kullanılan bir testtir (Asteriou & Hall, 2007, s.348-349).

Panel veri modelinde uygun tahmincinin belirlenmesinin ardından, temel varsayımlar olan hata teriminin sabit varyanslı (homoskedastik) ve otokorelasyonsuz olup olmadığının test edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede değişen varyans olup olmadığı araştırılırken LM_h Testi, otokorelasyon olup olmadığına ilişkin de (SE tahmincisi ile tahmin yapılıyorsa) LM_p Testi ya da (TE tahmincisi ile tahmin yapılıyorsa) $LM_{\mu p}$ Testi kullanılmaktadır (Baltagi ve Li, 1991,1995; Greene, 2003, s.326-329).

4.Model, Veri Seti ve Ampirik Bulgular

Model

Panel veri analizi ile tahmin edilecek olan modelde hem μ_i birim etkileri hem de λ_t zaman etkilerinin olduğu varsayılmış ve bu çerçevede oluşturulan model 'Çift Yönlü Model' olarak nitelendirilmiştir. Makro ekonomik istikrarsızlık göstergeleri olan enflasyon ve işsizlik oranları ile politik istikrarsızlık endeksinin ekonomik performans üzerindeki etkisinin araştırıldığı bu çalışmada kullanılan ekonometrik model şu şekilde ifade edilmektedir:

$$EKOPER_{i,t} = \alpha + \beta_1 ENFLASYON_{i,t} + \beta_2 İŞSİZLİK_{i,t} + \beta_3 POLİİST_{i,t} + \mu_i + \lambda_t + v_{it}$$

Enflasyon ve ekonomik performans-büyüme ilişkisinin incelendiği literatürde, enflasyon ve ekonomik performans-büyüme arasında negatif ilişkinin olduğunu

vurgulayan çalışmaların çoğunlukta olduğu gözlenmektedir (Fischer, 1993; Barro, 1995; Andres & Hernando, 1997). Bu nedenle β_1 katsayısının negatif olması beklenmektedir.

Okun (1962), Hoon ve Phelps (1997), Villaverde ve Maza (2009) çalışmalarında işsizlik oranının ekonomik büyümeyi negatif etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada da β_2 katsayısının negatif olması beklenmektedir.

Politik istikrarsızlığın ekonomik performans-büyüme üzerinde negatif etkisinin olduğu literatürde vurgulanan bir unsurdur (Easterly & Levine, 1997; Jong-A-Pin, 2009; Demirgil, 2011). Bu nedenle bu çalışmada politik istikrarsızlık endeksinin ekonomik performans üzerindeki etkisini ifade eden β_3 katsayısının negatif olması beklenmektedir.

Veri Seti

Çalışmada 25 Latin Amerika ülkesi (Arjantin, Bahamalar, Barbados, Belize, Bolivya, Brezilya, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, El Salvador, Guatemala, Honduras, Jamaika, Kolombiya, Kosta Rika, Küba, Meksika, Nikaragua, Panama, Paraguay, Peru, Saint Lucia, Şili, Trinidad ve Tobago, Uruguay, Venezuela) için 1999-2013 dönemini kapsayan yıllık veriler kullanılmıştır.

Ekonomik performans göstergesi olarak doğal logaritmik formda GSYİH verileri kullanılmıştır. GSYİH, enflasyon ve işsizlik oranları verileri Dünya Bankası (WB / WDI, 2015b) veri tabanından elde edilmiştir. GSYİH EKOPER, enflasyon oranı ENFLASYON ve işsizlik oranı İŞSİZLİK biçiminde ifade edilmiştir. Politik istikrarsızlık seviyesini ifade etmek içinse literatürde sıklıkla kullanılan Banks ve Wilson (2014)'ın oluşturduğu Cross National Time Series Veri Arşivi'nden elde edilen Yurtiçi Çatışma Verileri kullanılmıştır. Endeks, bir ülkede yaşanan yurtiçi çatışmaları sekiz alt kategoriye ayırarak ölçeklemektedir. Bu kategoriler suikastlar, genel grevler, gerilla savaşları, hükümet krizleri, tasfiyeler, ayaklanmalar, devrimler ve hükümet karşıtı gösterilerdir. Her alt kategori farklı oranlarda ölçeklenerek ortalama bir endeks değeri oluşturulmuştur. Bir ülke için endeks değerinin yüksek olması, o ülke için politik istikrarsızlığın yoğun olduğu anlamına gelmektedir (Banks & Wilson, 2014). Politik istikrarsızlık endeksi, ampirik analizde POLİİST biçiminde ifade edilmiş ve çok büyük değerler içerdiği için belirli oranda küçültülerek kullanılmıştır.

Ampirik Bulgular

25 Latin Amerika ülkesinin 1999-2013 yılları arasında panel veri analizi çerçevesinde incelenmesiyle elde edilen ampirik sonuçlar Tablo 1 – Tablo 4'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Tahmin Sonuçları

<i>EKOPER</i>	TAHMİNCİLER		
	HEKK	SE	TE
<i>ENFLASYON</i>	0.060*** (0.010)	-0.003** (0.001)	-0.003** (0.001)
<i>İŞSİZLİK</i>	-0.137*** (0.018)	-0.041*** (0.003)	-0.042*** (0.003)
<i>POLİİST</i>	0.295*** (0.047)	-0.020*** (0.007)	-0.019*** (0.007)
<i>SABİT</i>	24.677*** (0.184)	24.090*** (0.049)	24.091*** (0.287)
<i>F</i>	39.04***	138.90***	-
χ^2	-	-	2272.61***
R^2	0.239	0.876	-

*** %1, ** %5, * %10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir. Standart hatalar parantez içerisinde belirtilmiştir.

Tablo 1, EKOPER bağımlı değişkeni üzerinde, ENFLASYON, İŞSİZLİK ve POLİİST bağımsız değişkenlerinin etkilerini analiz etmektedir. HEKK tahmincisine göre bağımsız değişkenlerin %1 düzeyinde anlamlı olduğu gözlenmektedir. SE ve TE tahmincilerine göre ENFLASYON %5, İŞSİZLİK ve POLİİST %1 düzeyinde anlamlıdır. Bağımsız değişkenlerin birlikte bağımlı değişken üzerindeki anlamlılığını ifade eden F ve Wald χ^2 Testi istatistikleri üç tahminci için de %1 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 2: F, LM_{BP} ve Hausman Test Sonuçları

	İstatistik Değeri	Olasılık Değeri	Tahminci Tercihi
<i>F Testi</i>	1028.36	0.000	SE Tahmincisi
<i>LM_{BP} Testi</i>	1704.05	0.000	TE Tahmincisi
<i>Hausman Testi</i>	17.58	0.000	SE Tahmincisi

Tablo 2, panel veri tahmincilerine yönelik tercih testleri sonuçlarını özetlemektedir. HEKK ve SE Tahmincileri arasında tercih yapmak için kullanılan F Testi sonucuna göre uygun tahminci SE Tahmincisidir. HEKK ve TE Tahmincileri arasında tercih yapmak için kullanılan LM_{BP} Testi sonucuna göre uygun tahminci TE Tahmincisidir. SE ve TE Tahmincileri arasında tercih yapmak için kullanılan Hausman Testi sonucuna göre uygun tahminci SE Tahmincisidir. Sonuç olarak F, LM_{BP} ve Hausman Testlerine göre; oluşturulan model için uygun tahmincinin SE Tahmincisi olduğu gözlenmektedir.

Uygun tahmincinin SE Tahmincisi olduğuna karar verdikten sonra, SE Tahmincisiyle tahmin edilen modelde değişen varyans ve otokorelasyon olup olmadığının test edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda Tablo 3, LM_n ve LM_p Test sonuçlarını özetlemektedir:

Tablo 3: Değişen Varyans ve Otokorelasyon Varlığının Sınanmasına İlişkin Test Sonuçları

	İstatistik Değeri	Olasılık Değeri
LM_h Testi	107.08	0.000
LM_p Testi	166.31	0.000

LM_h ve LM_p Test sonuçlarına göre modelde hem otokorelasyon hem de değişen varyans olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Değişen varyans ve otokorelasyon içeren bir model, değişen varyans ve otokorelasyona dirençli (robust) standart hatalar elde edilecek biçimde yeniden tahmin edilmelidir (Yerdelen Tatoğlu, 2013,s.241). Arellano (1987), Froot (1989) ve Rogers (1993) SE Tahmircisi ile tahmin edilen bir modelde değişen varyans ve otokorelasyonun birlikte söz konusu olması durumunda parametre tahminlerini değiştirmeyen ancak robust standart hatalar elde etmeye olanak tanıyan bir tahminci geliştirmişlerdir. Bu çerçevede oluşturulan model, Arellano (1987), Froot (1989) ve Rogers (1993) tahmircisi ile yeniden tahmin edilmektedir. Tablo 4, SE tahmircisi için değişen varyans ve otokorelasyon varlığı altındaki tahmin sonuçlarını özetlemektedir:

Tablo 4: Değişen Varyans ve Otokorelasyon Varlığı Altında Tahmin Sonuçları

EKOPER	SABİT ETKİLER TAHMİNCİSİ		
	Katsayı	t İstatistiği	Olasılık Değeri
ENFLASYON	-0.003 (0.002)	-1.13	0.271
İŞSİZLİK	-0.041*** (0.006)	-6.37	0.000
POLİİST	-0.020** (0.007)	-2.65	0.014
SABİT	24.090*** (0.079)	303.51	0.000
F		168.99***	0.000
R^2		0.876	

*** %1, ** %5, * %10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir. Dirençli (robust) standart hatalar parantez içerisinde belirtilmiştir.

Ekonometrik analize ilişkin nihai sonuçları özetleyen Tablo 4’de görüldüğü üzere ekonomik performans üzerinde işsizlik oranının ve politik istikrarsızlığın negatif etkisi vardır. İşsizlik oranı %1, politik istikrarsızlık endeksi ise %5 düzeyinde anlamlıdır. Enflasyon oranının ise ekonomik performansı etkilemediği gözlenmektedir. İşsizlik oranlarındaki %1’lik bir artış ekonomik performansı %0.04, politik istikrarsızlık endeksindeki %1’lik bir artış ise ekonomik performansı %0.02 azaltmaktadır. Sıklıkla politik istikrarsızlık yaşayan Latin Amerika ülkeleri için ulaşılan bu sonuç, şaşırtıcı değildir. Ulaşılan bu sonuçlar literatürdeki pek çok çalışma ile de uyumludur.

5.SONUÇ

1999-2013 yılları arasında 25 Latin Amerika ülkesinin araştırıldığı bu çalışmada, ele alınan dönemde işsizlik oranları ve politik istikrarsızlık endeksinin ekonomik performans üzerinde negatif etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Enflasyon oranlarının ise ekonomik performans üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı gözlenmiştir. Latin Amerika ülkelerinin sahip olduğu ekonomik-politik-toplumsal ilişkiler göz önünde bulundurulduğunda ulaşılan bu sonuçlar, sürpriz değildir. Sıklıkla askeri müdahaleler yaşan ve politik istikrar konusunda zayıf olan Latin Amerika ülkeleri için enflasyon oranlarından ziyade istihdam ve politik istikrar kavramlarına daha fazla önem verilmesi gerektiği, çalışmanın ulaştığı temel sonuçtur.

KAYNAKÇA

- Alesina, A., Özler, Ş., Roubini, N. & Swagel, P. (1996). Political instability and economic growth. *Journal of Economic Growth* 1(2), 189-211.
- Andres J. & Hernando, I. (1997). Does inflation harm economic growth? Evidence for the OECD. *NBER Working Paper*, 6062, 1-42.
- Arslan, A. (2011). Siyasi istikrarsızlık ve ekonomik performans: Türkiye örneği. *Ege Akademik Bakış*, 11(1), 73-80.
- Arellano, M. (1987). Computing robust standart errors for within group estimators. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 49(4), 431-434.
- Asteriou, D. & Hall, S.G. (2007). *Applied econometrics* (Rev. ed.). New York: Palgrave Macmillan.
- Asteriou, D. & Price, S. (2001). Political instability and economic growth: UK time series evidence. *Scottish Journal of Political Economy*, 48(4), 383-399.
- Baltagi, B.H. (2005). *Econometric analysis of panel data* (3rd edition). Chichester: John Wiley & Sons Ltd.
- Baltagi, B.H. & Li, Q. (1991). A joint test for serial correlation and random individual effects. *Statistics & Probability Letters*, 11, 277-280.
- Baltagi, B.H. & Li, Q. (1995). Testing AR(1) against MA(1) disturbances in an error component model. *Journal of Econometrics*, 68, 133-151.
- Banks, A.S. & Wilson, K.A. (2014). *Cross-national time-series data archive*. Databanks International, Jerusalem, Israel.
- Barro, R.J. (1995). Inflation and economic growth. *NBER Working Paper*, 5326, 1-22.

- Berber, M. & Artan, S. (2004). Enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği. *Turkish Economic Association Discussion Paper*, 21, 1-14.
- Beşkaya, A. & Manan, Ö. (2009). Ekonomik özgürlükler ve demokrasi ile ekonomik performans arasındaki ilişkinin zaman serileri ile analizi: Türkiye örneği. *ZKÜ, Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 47-76.
- Bittencourt, M. (2010). Inflation and economic growth in Latin America: Some panel time-series evidence. *University of Pretoria Department of Economics, Working Paper Series*, 11, 1-20.
- Black, D.C., Dowd, M.R. & Keith, K. (2001). The inflation/growth relationship: Evidence from state panel data. *Applied Economic Letters*, 8, 771-774.
- Das, A. & Loxley J. (2015). Non-linear relationship between inflation and growth in developing countries. *Economic & Political Weekly*, 1(37), 59-64.
- Demirgil, H. (2011). Politik istikrarsızlık, belirsizlik ve makroekonomi: Türkiye örneği (1970-2006). *Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 31(2), 123-144.
- Easterly, W. & Levine, R. (1997). Africa's Growth Tragedy: Policies and Ethnic Divisions. *The Quarterly Journal of Economics*, 112(4), 1203-1250.
- Fischer, S. (1993). The role of macro economic factors in growth. *NBER Working Paper*, 4565, 1-36.
- Froot, K.A. (1989). Consistent covariance matrix estimation with cross-sectional dependence and heteroskedasticity in financial data. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 24(3), 333-355.
- Greene, W.H. (2003). *Econometric analysis* (5th edition). New Jersey: Prentice Hall.
- Greene, W.H. (2008). *Econometric analysis* (6th edition). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Gujarati, D.N. & Porter, D.C. (2009). *Basic econometrics* (5th edition). New York: McGraw-Hill Irwin.
- Gür, T.H. & Akbulut, H. (2012). Gelişmekte olan ülkelerde politik istikrarın ekonomik büyüme üzerine etkisi. *Sosyo-Ekonomi*, 1, 281-300.
- Güran, M.C. & Tosun, M.U. (2005). Türkiye ekonomisinin makro ekonomik performansı: 1951-2003 dönemi için parametrik olmayan bir ölçüm. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60(4), 89-115.
- Hill, R.C., Griffiths, W.E. & Lim, G.C. (2011). *Principles of econometrics* (4th edition). USA: John Wiley & Sons Inc.

- Hoon H.T. & Phelps, E.S. (1997). Growth, wealth and the natural rate: Is Europe's jobs crisis a growth crisis? *European Economic Review*, 41, 549-557.
- Jong-A-Pin, R. (2009). On the measurement of political instability and its impact on economic growth. *European Journal of Political Economy*, 25, 15-29.
- Kanca, O.C. (2012). Türkiye'de işsizlik ve iktisadi büyüme arasındaki nedenselliğin ampirik bir analizi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 1-18.
- Karahan, H. & Karagöl, E.T. (2014). Ekonomik performansın temel taşı: Siyasi istikrar. *Seta Perspektif*, 41, 1-5.
- Moesen, W. & Cherchye, L. (1998). The macroeconomic performance of nations measurement and perception. *Catholic University of Leuven, Center for Economic Studies, Discussion Paper Series*, 98(22), 1-23.
- Muscattelli, V.A. & Tirelli P. (2001). Unemployment and growth: Some empirical evidence from structural time series models. *Journal of Applied Econometrics*, 33, 1083-1088.
- OECD (1987). *Economic Outlook*, 41. Paris.
- OECD (2015). *Economic Outlook*, 1. Paris.
- Okun, A.M. (1962). Potential GNP: Its Measurement and Significance. *American Statistical Association Proceedings of the Business and Economic Statistics Section*, 98-104.
- Rogers, W.H. (1993). Regression standard errors in clustered samples. *Stata Technical Bulletin*, 13, 19-23.
- Şanlısoy, S. & Kök, R. (2010). Politik istikrarsızlık-Ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği (1987- 2006). *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 101-125.
- Villaverde, J. & Maza, A. (2009). The robustness of Okun's law in Spain, 1980-2004 Regional evidence. *Journal of Policy Modelling*, 31, 289-297.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2013). *Panel veri ekonometrisi, stata uygulamalı* (2.bs.). İstanbul: Beta Basım.
- World Bank (2015a). *Latin America & Caribbean*. Retrieved August 8, 2015, from <http://data.worldbank.org/region/LAC>
- World Bank (2015b). *World development indicators*. Retrieved August 8, 2015, from <http://data.worldbank.org/indicator>